

Clara Zetkin

Riktlinjer för den kommunistiska kvinnorörelsen

(1920)

Detta dokument skrev Clara Zetkin som ett led i den Kommunistiska internationalens ansträngningar att skapa en kämpande proletär kvinnorörelse på kommunistisk grund. Texten trycktes först i *Die Kommunistische Internationale* nr 15 (1920/21). Publicerad på svenska i tidskriften *Rödhättan* nr 3 1974 (som utgavs av *Arbetets Kvinnor*). Omtryckt i *Marxistiskt Perspektiv* nr 7 (1999).

Texten redigerad av Per-Olof Mattsson

I. Tredje Internationalens andra kongress förnyade första kongressens beslut angående nödvändigheten att väcka proletärkvinnorna i deras bredaste massor till klassmedvetande, att bibringa dem kommunismens idéer och att samla dem som målmedvetna, handlingskraftiga och offervilliga kämpar och medarbeterskor i kampen för kommunismen. Man kan inte förringa betydelsen av proletärkvinnans kraftfulla deltagande i den revolutionära kampen för kapitalismens övervinnande och kommunismens förverkligande. För att säkra att alla kvinnor får åtnjuta hela den sociala rättvisan gäller det i deras uppfostran, liksom i yrkesarbetet och i moderskapet, att utveckla ett oinskränkt människovärde i orubblig solidaritet med hela samhället. För att proletariatet skall uppnå sitt slutgiltiga mål, gäller det i den revolutionära kampen mot den borgerliga ordningen, liksom i det revolutionära uppbyggandet av den nya ordningen, att skapa de samhällseliga förutsättningarna för detta mål.

II. Det förgångna och nutiden lär oss att privategendomen är den absolut grundläggande orsaken till mannens privilegierade ställning gentemot kvinnan. Först i och med privategendomens uppkomst och befastande kunde även kvinnor och barn, liksom slavarna, bli mannens ägodelar. Först då kunde på grundval av en människas dominans över en annan människa utbildas det förhållande som gör kvinnan som kvinna och mor avhängig mannen. Hon underordnades honom, hon blev rättslös i familjen och i det offentliga livet, precis som i den klassmässiga motsättningen mellan rika och fattiga, utsugare och utsugna. Men detta förhållande lever också i dag vidare i seder och fördomar hos de så kallade kulturfolken, i kvinnökönets rättslöshet eller åtminstone mindre berättigande inför lagen, i kvinnans diskriminerade ställning i familj, stat och samhälle, i det intellektuella förmyndarskap och den efterblivenhet hon försatts i, i den otillräckliga uppskattningen av hennes prestationer när det gäller moderskapets betydelse för samhället. Hos de europeiska "kulturfolken" befastes och befrämjades denna situation i och med att det skråmässiga hantverkets utveckling trängde bort kvinnan från den samhällseliga produktionen och hänvisade henne till att uteslutande arbeta i den egna familjens privata hushåll.

Ska kvinnan erhålla fullständigt samhällseligt likaberättigande med mannen – i sanning och realitet och inte bara på papperet i form av döda lagtexter – ska hon som mannen få möjlighet att fritt utveckla och bruka hela sin personlighet, måste i huvudsak två förutsättningar uppfyllas: privatägandet av produktionsmedlen måste upphävas och ersättas av samhällseligt ägande, och kvinnans arbete måste inlemmas i den samhällseliga produktionen inom en ordning utan utsugning och slaveri. Endast om dessa två förutsättningar förverkligas kan det förhindras att kvinnan som kvinna och moder råkar i ekonomiskt beroende av mannen inom familjen, eller att hon som följd av den klassmässiga motsättningen mellan utsugare och

utsugna förhindras att hamna under kapitalistens utsugning och ekonomiska slaveri när hon som arbeterska arbetar på en fabrik, eller att värdefulla krafter och själsförmögenheter förkrymper genom ensidigt överdrivna fordringar när det gäller hushållsarbetet och moderskapet eller yrkesarbetet; två områden som under kapitalismen omöjligt kan leva i en harmonisk förening. Endast om dessa två förutsättningar förverkligas kan det garanteras kvinnan att allsidigt få utveckla sina egenskaper, att få kraft att verka som en arbetande och skapande individ med samma skyldigheter och rättigheter tillsammans med andra människor. Hennes yrkesverksamhet och hennes moderskap kommer att förenas och skapa möjligheter till självförverkligande.

III. Den borgerliga kvinnorörelsen visar sig genom sina krav oförmögen att garantera alla kvinnor ett oinskränkt människovärde. Visserligen har dessa krav genomgående en grundläggande betydelse som inte bör underskattas, nämligen att det borgerliga samhället och dess stat officiellt utplånar den gamla fördomen om kvinnökönets mindervärdighet och i och med kvinnans lagliga likaberättigande också erkänner hennes sociala likvärdighet. Men i praktiken går kvinnosakskravens förverkligande ut på att reformera den kapitalistiska ordningen till förmån för de besuttna klassernas kvinnor medan proletärkvinnornas stora flertal, det arbetande folkets kvinnor, fortfarande är utlämnade åt den förnedring och ringaktning av sitt människovärde som de erhållit i egenskap av ofria och utsugna.

Så länge kapitalismen består betyder kvinnans rätt att fritt förfoga över sin egendom och sin person det sista stadiet i frigörelsen av privategendomen och utvidgade möjligheter för kapitalisten att utsuga proletärkvinnorna. Kvinnans rätt till lika utbildning och yrkesverksamhet som mannen går ut på att öppna de så kallade högre yrkena för de besuttna kvinnorna, så att även här grundsatsen om den kapitalistiska konkurrensen kommer till sin fulla rätt och den ekonomiska likväl som den sociala motsättningen mellan könen skärps. Även det viktigaste och mest långtgående kvinnokravet – det som kräver båda könen fulla politiska likaberättigande, speciellt medgivet om den aktiva och passiva rösträtten – är genomgående otillräckligt för att kunna säkerställa full rättvisa och frihet åt de kvinnor som ingenting äger eller som bara äger litet.

För så länge kapitalismen består tjänar rösträtten endast den formella demokratis förverkligande, och den betyder ingalunda faktisk ekonomisk demokrati. Den allmänna, aktiva och passiva rösträtten för alla vuxna innebär endast den borgerliga demokratis sista utvecklingsstadium och blir till utgångspunkt och täckmantel för utsugarnas och de besuttnas mest fulländade politiska form av klassherravälde. Men i imperialismens nuvarande period – den revolutionära samhälleliga utvecklingen – skärps detta klassherravälde till den väldigaste och brutalaste klassdiktatur mot de egendomslösa och utsugna, trots den demokratiska rösträtten. Denna rösträtt upphäver inte privatägandet av produktionsmedlen, och i och med detta inte heller klassmotsättningen mellan bourgeoisie och proletariat.

Den undanröjer därför inte heller orsaken till det ekonomiska förtrycket och utsugningen av det stora flertalet kvinnor och män. Rösträtten döljer endast detta förtryck och denna utsugning bakom slöjan av politiska rättigheter. Därför kan det fullständiga politiska likaberättigandet ingalunda vara slutmålet för proletärkvinnornas rörelse och kamp. För proletärkvinnorna är rätten att rösta och att bli vald endast ett medel bland många andra att samla och skola sig i arbete i kampen för upprättandet av en annan samhällsordning. En annan samhällsordning som är befriad från privategendomens herravälde över människan och som därför efter upphävandet av klassmotsättningen mellan utsugare och utsugna, är den samhällsordning i vilken de arbetande människorna har samma rättigheter och samma skyldigheter.

IV. Kommunismen är den enda samhällsordning som uppfyller dessa krav och som i och med detta också garanterar hela kvinnökön oinskränkt frihet och fulla rättigheter.

Kommunismens grundval är det samhälleliga ägandet av de stora produktionsmedlen, vilka behärskar den sociala ekonomin och dess fördelning.

I och med att kommunismen upphäver privatägandet av produktionsmedlen, undanröjer den orsaken till människors slaveri och utsugning genom andra människor. Den undanröjer på samma sätt orsaken till den sociala motsättningen mellan rik och fattig, mellan utsugare och utsugna, mellan härskande och förtryckta och i med detta också den ekonomiska och sociala motsättningen mellan man och kvinna. I och med att kvinnan är delaktig i det samhälleliga ägandet, förvaltandet, nyttjandet av produktions- och fördelningsmedlen och samtidigt åtnjuter de materiella och kulturella friheterna av deras användning och utnyttjande, är hon i sin utveckling och verksamhet endast beroende av samhällshelheten genom solidaritetens band.

Kvinnan är inte längre på grund av sitt kön beroende av mannen, inte heller av familjens lilla moraliska enhet och lika lite beroende av en profittörstande kapitalist och en utsugande härskarklass.

Den kommunistiska ekonomins främsta lag är tillfredsställelsen av alla samhällsmedlemmarnas materiella och kulturella behov, i enlighet med vad de aktuella, högsta och mest utvecklade produktions- och kulturmöjligheterna tillåter. Detta mål kan endast uppnås om man genomför den allmänna arbetsplikten för alla friska arbetsföra vuxna, utan åtskillnad. Målet kan bara uppnås i en samhällsorganisation som erkänner likvärdigheten av allt socialt nödvändigt och nyttigt arbete. Ett samhälle som också värderar moderskapets uppgifter och göromål som samhällelig prestation och som inriktar sina medlemmars utvecklingsbetingelser från födelsen på fritt samhälleligt arbete och högsta, medvetna prestationsförmåga.

V. Kommunismen, det kvinnliga könets stora frälsare, kan dock aldrig vara resultatet av den gemensamma kampen av kvinnor från alla klasser för reformer inom den borgerliga ordningen i enlighet med kvinnoakskraven, alltså en kamp mot manskönets privilegierade samhälleliga ställning.

Kommunismen kan endast förverkligas genom den gemensamma klasskampen av det utsugna proletariats kvinnor och män, alltså en kamp mot makten och de privilegier som den ägande och utsugande klassens män och kvinnor innehar.

Målet för denna klasskamp är övervinnandet av det borgerliga samhället, av kapitalismen. I denna kamp kan proletariatet bara segra om det genom revolutionära massaktioner, genom erövrandet av den politiska makten och upprättandet av sin egen klassdiktatur i rådsordningen, bryter den utsugande bourgeoisieens makt och dess herravälde i "näringsliv" och stat.

Det är inte den borgerliga demokratin, utan det proletära klassherraväldet efter denna demokratis övervinnande, den proletära staten, som är det oundvikliga förstadiet till de arbetandes kommunistiska samhälle där de arbetande blir fria, med samma rättigheter och skyldigheter. I kampen om makten i staten sätter de utsugande och härskande klasserna in sin klassdiktators brutalaste maktmedel mot det framstormande proletariatet. De utsugnas och förtrycktas revolutionära massaktioner når slutligen sin höjdpunkt i inbördeskriget.

Proletariatets seger genom revolutionära massaktioner och i inbördeskriget är inte möjlig utan arbetarkvinnornas målmedvetna, självupppoffrande och beslutna kamp och deltagande. Ty dessa utgör hälften av det arbetande folket, hos de flesta kulturfolk till och med den större hälften, och kvinnornas roll i den samhälleliga ekonomin liksom i familjen är ofta avgörande för såväl utgången av klasskampen mellan de utsugande och de utsugna som för den enskilde proletärens förhållningssätt under denna kamp. Proletariatets erövring av den politiska makten måste också vara de medvetna kommunistiska proletärkvinnornas verk. Detsamma gäller efter

den proletära klassdiktaturens upprättande för rådsordningens uppbyggande och för kommunismens genomförande.

Denna djupgående, oerhörda omvälvning av samhället, dess ekonomiska grundval med alla dess institutioner, av hela det kulturella och moraliska livet är inte genomförbar utan den aktiva och medvetna medverkan av de bredaste, kommunistiskt sinnade kvinnomassorna. Denna medverkan av kvinnomassorna innebär inte bara kvantitativt ökat arbete för kommunismens förverkligande utan också insatser av kvalitativt annat slag, alltså en rikare, mångsidigare insats.

Kvinnornas medverkan är en nödvändig förutsättning för att samhällets materiella rikedomar mångfaldigas liksom även för att samhällets kultur utvidgas, förfinas och fördjupas.

På samma sätt som proletariatets revolutionära klasskamp i de enskilda länderna formerar sig internationellt och når sin höjdpunkt i världsrevolutionen, måste man också internationellt samordna kvinnornas revolutionära kamp mot kapitalismen, mot dess högsta utvecklingsform – imperialismen och för proletariatets diktatur, för den proletära klassdiktaturens och rådsordningens upprättande.

VI. Den djävulska förbrytelsen som de stora kapitalistiska staterna har gjort sig skyldig till med världskriget, och de förhållanden som detta krig har skapat, har drivit de sociala motsättningar och de missförhållanden som det stora flertalet kvinnor lever under till sin spets. Dessa är kapitalismens oundvikliga konsekvenser och de kan försvinna endast efter att kapitalismen förintats. Detta gäller inte bara de krigförande staterna utan även de så kallade neutrala staterna, för även dessa har i sin helhet mer eller mindre dragits in i världskrigets blodiga malström och dess verkningar.

Den oerhörda och växande spänningen som råder mellan oräkneliga miljoner kvinnors inkomst och existensmedel å ena sidan och ockerpriserna på livsförnödenheter å andra sidan, skärper kvinnornas bekymmer, umbäranden och lidanden som husmödrar och mödrar på det mest outhärdliga sätt. Bostadsnöden har blivit ett fruktansvärt gissel. Kvinnornas hälsotillstånd blir allt sämre, och detta i en allt snabbare takt som en följd av kronisk undernäring och den förkrossande arbetsbördan i förvärvsarbetet och hushållet. Antalet mödrar som kan förlösas normalt och ge liv åt livskraftiga, friska barn sjunker. Spädbarnsdödligheten stiger enormt. Sjukdom och sjuklighet, båda oundvikliga konsekvenser av undernäring och usla livsbetingelser överhuvudtaget, är tusentals, ja miljontals proletära barns öde och deras mödrars förtvivlan.

En särskild företeelse skärper kvinnornas plågor i alla länder där kapitalismen fortfarande härskar. Under kriget utvidgades kvinnornas yrkesarbete utomordentligt. Framförallt i de krigförande länderna var fältropet: fram med kvinnorna i näringslivets, förvaltningens och i kulturaktiviteternas skyttegravar. Fördomarna mot det ”svaga, mindre begåvade och efterblivna könet” förstummades inför stridsropen från det imperialistiska begäret efter utsugning och världsherravälde, detta den starkaste effekten av den internationella kapitalismen. Tvånget att tjäna ihop något, fosterlandsförsvarets lögn i förening med kapitalistisk profitlystnad, drev in kvinnomassorna som yrkesarbetande i industri och jordbruk, handel och transport. Kvinnoarbetet vann snabbt och oemotståndligt terräng i alla grenar av den statliga och kommunala förvaltningen, av den så kallade offentliga sektorn och bland de ”lärdas” yrkena.

Nu, då den kapitalistiska ekonomin spårar ur och bryter samman i världskrigets kölvatten, nu då den ännu rykande kapitalismen visar sig oförmögen att bygga upp ekonomin så att den motsvarar de breda massornas existens- och kulturbehov, nu då ekonomins sönderfall och dess medvetna sabotage genom kapitalisterna har framkallat en aldrig förr skådad kris av

produktionsstockning och arbetslöshet, då är kvinnorna de första och talrikaste offren för denna kris.

De enskilda kapitalisterna liksom den kapitalistiska kommunal- och statsförvaltningen är mindre rädda för den arbetslösa kvinnan, som i de flesta fall är politiskt omedveten och oorganiserad, än för den arbetslöse mannen. De räknar också med att kvinnan när hon är utan bröd som sista vara kan utbjuda och sälja sig själv som kvinna. I alla länder där proletariet inte har erövrat makten genom revolutionär kamp höjs idag på nytt det starka fältropet: ut med kvinnan ur förvärvslivet, tillbaka med kvinnan i hemmet! Detta finner sitt eko även inom fackföreningarna, där man försvårar och hämmar kampen för lika lön vid lika prestation, oavsett kön, och i dess kölvatten vinner den gamla, småborgerligt-reaktionära ideologin nytt liv som talar om kvinnans "enda sanna naturliga yrke" och kvinnans underlägsenhet. Som parallell företeelse till oräkneliga kvinnors arbetslöshet och bittra nöd uppträder den tilltagande prostitutionen under olika former, från "försörjningsäktenskapet" till den kvinnliga kroppens ohöjda försäljning vid könsmässigt "ackordsarbete".

Den stigande tendensen att åter tränga bort kvinnan från det samhällliga arbetets område står i skriande kontrast till de breda kvinnomassornas ökade behov av en självständig förtjänst och ett tillfredsställande arbete. Världskriget har mördat miljontals män, ytterligare miljoner har gjorts till krymplingar, som helt eller delvis är i behov av understöd och vård. Den kapitalistiska ekonomins sönderfall gör det omöjligt för miljontals män att som tidigare klara av familjeförsörjningen genom yrkesarbete. Men denna stigande tendens står i skarpaste kontrast till det stora flertalet av samhällsmedlemmarnas intressen.

Endast om samhället på alla verksamhetsområden också använder kvinnans alla krafter och gåvor, kommer det att vara möjligt att utjämna krigets enorma förstörelse av materiella och kulturella värden och att uppnå den nödvändiga ökningen av rikedom och kultur.

Den tilltagande tendensen att tränga bort kvinnan som medansvarig i den samhällliga varuproduktionen och kulturen har sin djupaste rot i de kapitalistiska profitjägarnas begär att försvaga sin makt som utsugare. Den bevisar att den kapitalistiska ekonomin och den borgerliga ordningen är oförenliga med det stora flertalet av kvinnornas och samhällsmedlemmarnas viktiga livsintressen.

Men en sak är avgörande för alla de svårigheter som tynger kvinnorna nu för tiden. Alla dessa svårigheter är de oundvikliga yttringarna av den utsugande och förslavande kapitalismens väsen. Kriget har skärpt och stegrat dem till det yttersta och gjort dem till de breda kvinnomassornas sorgliga öde. Dessa svårigheter är dock inte övergående företeelser, som kommer att försvinna i och med att det blir fred. För att inte tala om de nya imperialistiska rövarkrig med vilka kapitalismens fortbestånd hotar mänskligheten och på vilka det redan idag finns tydliga tecken.

De många miljontals proletärkvinnorna, kvinnor ur det arbetande folket, känner nutidens sociala missförhållanden hårdast, eftersom samverkan mellan deras klassituation som utsugna och deras könssituation som mindre berättigade gör dem i högsta grad till offer för den kapitalistiska ordningen. Men deras nöd och lidanden är bara delföreteelser i den utsugna och förtryckta klassens – proletariets – öde, och detta gäller för alla länder som ännu är underkastade kapitalismens herravälde. Dessa lidanden kan därför aldrig avhjälpas genom att den borgerliga ordningen reformeras, i det förmenta syftet "att bekämpa eländet som kriget har lämnat efter sig". De kan endast försvinna helt och för alltid när denna borgerliga ordning själv försvinner genom den revolutionära kampen av alla länders utsugna och ofria kvinnor och män, genom världsproletariets revolutionära aktion. Endast världsrevolutionen kan som den historiska yttersta domen i de enskilda länderna likvidera kapitalismens fullständiga

bankrutt och krigets kvarlåtenskap av armod, andliga och moraliska förfall och blodiga masslidande.

VII. Inför dessa påvisade samhälleliga företeelser och samband kallar Kommunistiska Internationalens andra kongress i Moskva *alla kvinnor av det arbetande folket* att sluta upp i deras länders kommunistiska partier och i och med detta sluta upp i själva Kommunistiska Internationalen, där dessa partier är sammanslutna till ökad, beslutsam aktion. I och med att Kommunistiska Internationalen målmedvetet och beredd till handling kämpar för kapitalismens övervinnande och för kommunismens upprättande genom världsrevolutionen visar den sig också vara den mest insiktsfulla och trognaste förkämpan för kvinnornas rättigheter. På ett högre historiskt stadium fortsätter Kommunistiska Internationalen i det kvinnliga könets intresse det verk som Andra Internationalen hade påbörjat men inte förmådde konsekvent genomföra eftersom den under den opportunistiska reformismens tilltagande inflytande i arbetarrörelsen avstod från att ta steget från en gemenskap i ord till en gemenskap i handling. Slutligen, i augusti 1914, förrådde den också detta verk på det skamligaste. Andra Internationalen svek även kvinnornas rättigheter och intressen, då den inte kallade proletärerna i alla länder till gemensam, internationell, revolutionär kamp mot den kapitalistiska imperialismen, mot den borgerliga ordningen. Istället välsignade den förbrödringen av utsugarna och de utsugna i de olika nationella arméerna som tack vare imperialismen drevs mot varandra och som utmynnade i arbetarklassens broder- och självmord, till den kapitalistiska profitens och det kapitalistiska världsherraväldets nytta och fromma.

Vid sitt grundande skrev Andra Internationalen även kampen för det kvinnliga könets fulla likaberättigande och sociala befrielse på sin fana. Och den har utan tvivel gjort en värdefull och ännu verkande insats genom att propagandistiskt föra ut dessa krav i de bredaste kretsar, tillsammans med övertygelsen att förutsättningen för att dessa krav uppfylldes var att kapitalismen förintades och socialismen förverkligades. Den förde också fram tanken om den oförenliga klassmotsättningen mellan den utsugande minoritetens och den utsugna majoritetens kvinnor, liksom tanken om de kapitalistiska löneslavarnas nationella och internationella solidaritet utan åtskillnad av kön. Den förpliktigade de fackliga organisationerna och socialistiska partierna att ta med kvinnorna i sina led som likaberättigade medlemmar och deltagare i den ekonomiska och politiska klasskampen. Den krävde att proletärkvinnornas stridbarhet i klasskampen skulle ökas genom att den kapitalistiska utsugningsmakten inskränktes, genom att sociala institutioner inrättades som skulle avlasta husmodern och modern och genom att man tilldelade kvinnorna fullständigt politiskt likaberättigande.

Den krävde att den socialistiska kvinnorörelsen noggrant skulle skiljas från den borgerliga kvinnorörelsen. Men hur mycket eller litet som skulle uppfyllas av alla dessa förpliktelser, hur mycket eller litet av de krav som beslutats som skulle bli föremål för aktion och kamp, detta överlät Andra Internationalen åt de enskilda ländernas fackliga organisationer och socialdemokratiska partier. I allmänhet genomfördes av Andra Internationalens beslut angående kvinnointressen och kvinnorättigheter endast så mycket som de organiserade kvinnliga socialisterna i de enskilda länderna förmådde avtvinga proletärernas organisationer.

Klyftan mellan teori och praktik, mellan beslut och handling framträdde särskilt skarpt i inställningen till kraven om kvinnornas rättigheter. Andra Internationalen tillät att dess anslutna organisationer i England i åratal förespråkade en begränsad rösträtt för överklassens damer, vars förverkligande skulle ha stärkt de ägandes politiska makt och därmed motståndet mot den allmänna rösträtten för alla myndiga personer.

Andra Internationalen tillät att det socialdemokratiska partiet i Belgien och senare även i Österrike under den stora rösträttsstriden avstod från att kräva allmän rösträtt även för kvinnor. Visserligen förpliktigade Andra Internationalen på sin kongress i Stuttgart de

socialdemokratiska partierna i alla länder att ta upp och genomföra kampen för kvinnornas allmänna rösträtt som en väsentlig, icke försumbar del i den allmänna proletära kampen om rösträtten och makten. Och detta skulle ske under skarp avgränsning från kvinnoaks- och borgerligt-demokratiska strävanden liksom utan hänsyn till reformistisk opportunistisk politik.

Dock existerade också detta beslut bara på papperet i de flesta länder och framförallt hindrade det inte att de förenade socialisternas parti i Frankrike kunde nöja sig med passiva parlamentariska interpellationer för införandet av kvinnornas rösträtt och att Belgiens socialdemokratiska arbetarparti fram till idag i sina interpellationer för kvinnornas allmänna rösträtt t.o.m. ligger efter de kyrkligas krav.

Andra Internationalens hållning var svag, skamlig och ärelös när de socialistiska kvinnorna (internationella kvinnokonferensen i Bern 1915) i de krigförande och neutrala länderna inom hela världens arbetarrörelse var de första som vågade en trevande framstöt för att sätta nödvändigheten av alla utsugnas internationella solidaritet mot de förrädiska socialpatrioternas nationella stridskommandon. En framstöt för att genom internationella revolutionära massaktioner tvinga de imperialistiska regeringarna att sluta fred och för att förbättra det historiska läget för arbetarnas internationella revolutionära kamp för att erövra den politiska makten och för att betvinga imperialismen och kapitalismen.

Långt ifrån att stödja denna framstöt, gav Andra Internationalen stillatigande sin välsignelse åt de anslutna partierna i enskilda länder som bemödade sig om att med alla medel skymfa, förolämpa och hejda Bernkonferensen. Framför allt Andra Internationalens ”mönsterparti”, först i avseende på organisation och taktik, sedan i avseende på förfall och bankrott: nämligen den tyska socialdemokratin. Genom att lura de proletära massorna med demokratins, parlamentarismens, socialpatriotismens och socialpacifismens gyckelspel verkar den tyska socialdemokratin än idag för att stärka den kapitalistiska utsugningsmakten och i och med detta motarbetas det kvinnliga könets oinskränkta frihet.

Andra Internationalen skapade förresten aldrig ett organ vars uppgift skulle ha varit att verka internationellt för genomförandet av de grundsatser och krav som hade rests till kvinnornas förmån. Början till de socialistiska kvinnornas och proletärkvinnornas sammanslutning för enhetliga, kraftfulla aktioner kom till självständigt, och utanför ramen för Andra Internationalens organisation. Företrädarna för denna sammanslutning släpptes visserligen in till Andra Internationalens kongresser men de erhöll inte den formella rätten till deltagande och i internationella byråer var den socialistiska kvinnointernationalen inte representerad och hade där följaktligen ingen rösträtt.

De kvinnliga kommunisterna, de konsekvent revolutionära kvinnliga socialisterna och proletärkvinnorna måste därför frigöra sig från Andra Internationalen och ansluta sig till Kommunistiska Internationalen, som även i kampen för kvinnornas rättigheter och frihet inte endast kommer att vara ett forum för resolutioner utan en aktionsgemenskap. Den mest fulländade, mest konsekventa formen för anslutningen är – som det redan har förklarats – att gå med i det parti i respektive land som är anslutet till Kommunistiska Internationalen. De kvinnliga medlemmar i partier och organisationer där kampen om tillhörigheten till Tredje Internationalen fortfarande inte är avgjord, har den självklara plikten att med all sin energi verka för att dessa organisationer och partier erkänner Kommunistiska Internationalens principiella, taktiska och organisatoriska riktlinjer, att de fullständigt ansluter sig till denna och agerar i enlighet med dess väsen och dess krav. Kvinnliga kommunister, konsekvent revolutionära kvinnliga socialister och proletärkvinnor måste vända ryggen åt organisationer som principiellt är motståndare till Kommunistiska Internationalen, som framhärdar i kamp mot den och som smittar och förlamar den proletära klasskampen med opportunistiska,

reformistiska paroller. För den revolutionära handlingens tredje international måste bli det allmänna, otvetydiga samlingsropet för alla kvinnor ur det arbetande folket som vill bli fria från klasslaveriet och köns-slaveriet.

VIII. Kommunistiska Internationalens andra kongress förpliktar alla dess anslutna partier att verka i enlighet med de nämnda riktlinjerna för att nå, väcka, samla och skola de bredaste kvinnomassorna. För att öka deras arbets- och kampduglighet för kommunismen på det bästa möjliga sätt. Att bevisa för kvinnorna i ord och handling att endast proletariats revolutionära klasskamp och förverkligandet av dess mål garanterar även för det kvinnliga könet i dess helhet fulla rättigheter, frihet och oinskränkt, harmoniskt människovärde i enlighet med dessa riktlinjer måste de kommunistiska partierna arbeta:

A. I de länder där proletariats redan har erövrats statsmakten och upprättat sitt herravälde genom sovjetordningen såsom i Ryssland

1. För att kvinnorna i stor utsträckning ska delta i alla strider och åtgärder, vid fronten och på hemmaplan, som är nödvändiga i kampen mot de inhemska och utländska kontrarevolutionärerna och för att försvara och befästa sovjetordningen, såsom de kvinnliga miliserna, de röda sjuksystrarna, bildningsarbetet inom Röda Armén etc. På samma sätt är kvinnornas omfattande och insiktsfulla medverkan oundgänglig inte bara för att övervinna kapitalismens alla ekonomiska och sociala kvarlevor utan också för att övervinna kapitalismens egoistiska moral.

2. För att energiskt och grundligt upplysa proletärkvinnorna, småbondekvinnorna och alla yrkesarbetande kvinnor om att en förkortning av den svåra övergångstiden från den förfallande kapitalismen, som måste betvingas tills kommunismens högre samhällsform också ligger i deras händer och är beroende av deras tilltagande insikt, deras orubbliga vilja och deras hängivna aktivitet. Under denna övergångstid är bekymmer, lidanden och offer som träffar just kvinnor och deras barn på det mest smärtsamma sätt oundvikliga.

3. För att energiskt och grundligt upplysa proletärkvinnorna, småbondekvinnorna och alla yrkesarbetande kvinnor om att den fulländade kommunismens nya, befriade samhällsordning, som håller på att mogna under kampen mot den gamla förfallande borgerliga makten och i konfrontationen med nya problem, måste i stor utsträckning också vara deras verk. Den måste vara frukten av målmedvetenhet, okuvlig vilja och ett ständigt självupppoffrande agerande hos var och en av dem.

4. För att de yrkesarbetande kvinnorna i stor omfattning medverkar i det ekonomiska uppbyggnadsarbete som utförs genom rådsorganen, fackföreningarna, kooperativen och deras olika inrättningar.

5. För en omfattande kvinnlig medverkan i sovjeterna, deras olika kontroll-, förvaltnings- och uppbyggnadsorgan, liksom på varje annat område, vetenskapen inte undantagen.

6. För att utforma arbetsbetingelserna för de yrkesarbetande kvinnorna på ett sätt som gör rättvisa åt den kvinnliga organismens egenart och moderskapets såväl fysiska som andligt-moraliska krav och således möjliggör moderskapets harmoniska förening med yrkesverksamheten. En förening som fullt ut låter kvinnornas alla krafter och gåvor utvecklas och som resulterar i kvinnans oinskränkta människovärde.

7. För att föra in familjens förlegade hushållning – den mest efterblivna, förkrympta och dvärgaktiga formen av det gamla skrämmässiga hantverket – i den allmänna samhällsekonomin. Och för husmoderns omvandling från den enskilda hushållningens slav till en fri yrkesarbeterska i den stora samhällsekonomin.

8. För att skapa mönstergilla samhällliga institutioner som övertar kvinnans hittillsvarande uppgifter i familjen och som underlättar, kompletterar och fullkomnar moderskapet.

9. För mönstergilla samhällliga institutioner för mödravård samt barnens och ungdomens skydd.

10. För likadana institutioner till hjälp för sjuka, svaga, gamla och arbetsoförmögna. För ekonomiska och uppfostrande åtgärder som återför de prostituerade – denna kvarlåtenskap från den borgerliga ordningen – till de arbetandes gemenskap.

11. För att utforma ett uppfostrings- och bildningsväsende som på grundval av den uppfostrande arbets- och samundervisningen garanterar rätten till individuell utveckling men som också gör rättvisa åt plikten att uppfostra till solidaritet, och i och med detta också garanterar att betingelserna för det kvinnliga könet utvecklas till ett allsidigt människovärde.

12. För kvinnornas omfattande medverkan vid beslut och genomförande av åtgärder, vid grundandet, utformningen och förvaltningen av institutioner, ämnade att avlasta husmodern och modern, att tjäna den sociala omsorgen, speciellt omsorgen om kvinnor, barn och ungdomar.

B. I alla länder där proletariatet fortfarande kämpar för den politiska maktens erövrande

1. För att inlemma kvinnorna i det kommunistiska partiet och proletariatets ekonomiska kamporganisationer som medlemmar med samma rättigheter och skyldigheter. För kvinnornas medverkan med samma rättigheter och skyldigheter i partiets, fackföreningarnas och kooperativens olika organ och instanser.

2. För att upplysa de breda kvinnomassorna i proletariatet och småbondeklassen om kommunismen, dess väsen, mål, medel samt proletariatets metoder för revolutionära aktioner och kamp. För de breda kvinnomassornas deltagande i alla dessa aktioner och i kampen, som fungerar som en utomordentligt praktisk och åskådlig undervisning och uppfostran. För alla medel, åtgärder och inrättningar som är lämpliga att stärka och klargöra proletärkvinnornas klassmedvetande samt deras revolutionära energi och kampduglighet.

3. För båda könen fulla juridiska likhet inför lagen och i praktiken, på det privata och offentliga livets alla områden.

4. För att klassmedvetet och revolutionärt utnyttja kvinnans aktiva och passiva rösträtt vad gäller kommunala och statliga parlament, liksom alla offentliga inrättningar. Samtidigt är det nödvändigt att starkt betona rösträttens, parlamentarismens och den borgerliga demokratin begränsade värde för proletariatet och den historiska nödvändigheten av att proletariatet övervinner parlamentarismen och den borgerliga demokratin genom rådsordningen och arbetarklassens diktatur.

5. För att arbeterskor, kvinnliga tjänstemän och andra kvinnliga yrkesarbetande i stad och land målmedvetet och vaket ska delta i valet av ekonomiska och politiska, revolutionära arbetarråd. För att arbeterskorna, de kvinnliga tjänstemännen och de yrkesarbetande flitigt ska medverka som valda i dessa arbetarråd och deras organ. För att husmödrarna i proletariatet och i de icke välbärgade befolkningsskikten ska delta i valet av revolutionära arbetarråd och för att dessa kvinnor ska medverka som valda i arbetarråden. För att tanken om rådsordningen breder ut sig bland småbondekvinnorna och de socialt besläktade lantliga befolkningsskikten och att rådsordningen genomförs.

6. För kvinnans rätt att få en jämbördig, gratis, allmän och yrkesinriktad utbildning och för att hon dras in i den samhällliga arbetsekonomin och på alla områden som en yrkesarbetande

med samma rättigheter och skyldigheter. För att moderskapet erkänns och värderas som en samhällelig prestation.

7. För lika lön vid lika prestationer av man och kvinna.

8. För en genomgripande inskränkning av den kapitalistiska utsugarmakten genom en effektiv skyddslag för arbeterskor och kvinnliga tjänstemän – inklusive det så kallade tjänstefolket – på arbetsmarknadens alla områden och med hänsyn till särskilt nödvändiga åtgärder för unga kvinnor, havande, nyförlösta och ammande mödrar.

9. För att det genomförs en omfattande yrkesinspektion som består av ett tillräckligt stort antal oavhängiga tjänstemän, där det ingår läkare, tekniker, arbetare och där kvinnorna måste vara representerade i enlighet med kvinnoarbetets omfattning.

10. För samhällliga åtgärder och inrättningar som avlastar den yrkesarbetande kvinnan i egenskap av husmoder och moder, som överför det privata hushållsarbetet från familjen till samhällsekonomin och som kompletterar och fullbordar barnens uppfostran i hemmet med samhällelig uppfostran. På så sätt kommer uppfostran till solidaritet också att ingå som ett nödvändigt och väsentligt element i hela uppfostringsprocessen.

11. För att motsvarande inrättningar skapas, inte bara i städerna och industricentra utan också på landet, till förmån för lantarbeterskorna, bondekvinnorna etc.

12. För att kvinnan upplyses om den gamla hushållningens efterblivna karaktär och det därmed förbundna slöseriet med tid, kraft och medel. För att kvinnan upplyses om hur kapitalismen utnyttjar hushållet som ett medel att dels hålla mannens lön nere genom att ta hemmans fruns obetalda arbete med i beräkningen, och att dels låta kvinnan förbli intellektuell och politiskt efterbliven genom hennes isolering från det samhälleliga livet.

13. För att bostadsväsendet genomgripande reformeras, en reformering som inte aktningsfullt gör halt inför den borgerliga rätten att äga lyx och överflödsbostäder och vid vars genomförande kvinnorna måste medverka.

14. För att den offentliga hälsovården utvidgas och planmässigt kontrolleras så att det bland annat skapas gratis läkarstationer i städerna och på landet, där också kvinnliga läkare tjänstgör och där yrkesutbildade spädbarns-, sjuk- och hemsystrar står till förfogande.

15. För ekonomiska och sociala åtgärder som bekämpar prostitution. För hygieniska åtgärder mot könssjukdomarnas utbredning. För att upphäva att de prostituerade inte accepteras socialt. För att övervinna det faktum att det finns två slags sexualmoral, en för män och en för kvinnor.

16. För att kvinnan medverkar vid alla åtgärder som på ett avgörande sätt berör kvinnans rätt till utbildning, yrkesverksamhet, skydd mot kapitalistisk utsugning etc.

C. I länder med förkapitalistisk utveckling

1. För bekämpandet av fördomar, seder, bruk, religiösa och lagliga regler som förnedrar kvinnan i hennes egenskap av mannens slavinna i kök och säng. Ett övervinnande som inte bara beror på att endast kvinnorna upplyses, utan att även männen blir upplysta.

2. För kvinnans fulla rättsliga jämställdhet med mannen vad beträffar uppfostran, familjen och det offentliga livet.

3. För att de fattiga och utsugna kvinnorna på ett genomgripande sätt skyddas mot de härskande klassernas utsugning och slaveri, som uppträder framför allt i hemindustrin och vars värsta skadeverkningar kan mildras bland annat genom kooperativ.

4. För att det vidtas åtgärder och inrättningar som leder ekonomins och det samhälleliga livets förkapitalistiska former till kommunismen och som framför allt pedagogiskt och med fakta belyser för kvinnorna att hushållet förslavar dem men att det samhälleliga arbetet befriar dem.

5. Vid agitations- och organiseringsarbetet bland kvinnorna i länder med förkapitalistisk utveckling bör framför allt de erfarenheter utnyttjas som de ryska kvinnliga och manliga kamraterna har gjort efter den ryska revolutionen i deras verksamhet bland de östliga folkens kvinnor.

IX. För att de anslutna partierna skall kunna verka så framgångsrikt som möjligt i enlighet med dessa riktlinjer, beslutar Kommunistiska Internationalens andra kongress följande organisatoriska mått och steg:

A. Organisationen i de enskilda länderna

1. Kvinnorna ska inom ett lands kommunistiska parti inte sammansluta sig i särskilda föreningar utan de ska inlemmas i den lokala partiorganisationen som medlemmar med samma rättigheter och skyldigheter och där dras in i arbetet i alla partiorgan och partiinstanser.

Det kommunistiska partiet vidtar dock särskilda åtgärder och skapar speciella inrättningar för att agitatoriskt nå kvinnorna och för att behålla och skola dem som organiserade medlemmar i sina led.

Allt detta med hänsyn till kvinnans intellektuella och moraliska egenart, hennes historiskt givna efterblivenhet och hennes särställning, som hon fortfarande intar på grund av sin verksamhet i det privata hushållet.

2. Hos varje lokal partiorganisation bör det finnas ett kvinnoagitationsutskott, där även manliga kamrater kan vara med. Dess uppgift är:

a) att systematiskt och stadigvarande bedriva agitation bland kvinnor som ännu inte står i förbindelse med partiet. Denna agitation bör bedrivas medelst offentliga möten, diskussioner på arbetsplatserna och särskilda arbetsplatsmöten, möten för husmödrar, delegatkonferenser för partilösa, husagitation, författande och spridning av lämpliga flygblad, tidningar, broschyrer och annan slags litteratur;

b) att se till att de kvinnor som har nåtts av agitationen blir medlemmar i partiet, fackföreningarna, kooperativen och proletariatets andra kamp- och uppbyggnadsorganisationer;

c) att verka för att de kvinnliga medlemmarna i partiet, fackföreningarna, kooperativen, arbetarråden och det kämpande revolutionära proletariatets alla organisationer inte endast får funktionen av passiv barlast utan att de, besjälade av de kommunistiska idealen, medvetet och energiskt tar del i organisationernas och organens liv och aktivitet;

d) att sörja för de kvinnliga partimedlemmarnas nödvändiga skolning i teori och praktik, vilket kan ske genom partiets allmänna bildningsinrättningar eller genom speciella läs- och diskussionsaftnar för kvinnor osv.;

e) att verka för att de agitatoriskt och organisatoriskt begåvade kvinnorna får tillfälle till grundlig utbildning och full verksamhet;

f) att tillsätta en kvinnlig redaktör för kvinnosidan som bör finnas i varje partitidning och att sörja för att få kvinnliga medarbetare ur proletärkvinnornas led.

Det lokala kvinnoagitationsutskottet består av fem till sju medlemmar. Dessa föreslås av de organiserade kvinnliga kamraterna och godkänns av den lokala partiledningen. Utskottet

arbetar i nära förbindelse med den lokala partiledningen och måste ha dess samtycke i sina åtgärder och beslut. Utskottet har ständigt en kvinnlig representant i partiledningen som deltar i alla sammanträden och i allt arbete, med rådgivande röst i allmänna partiangelägenheter, med beslutande röst i kvinnorörelsens alla angelägenheter.

3. Hos varje distriktsledning av partiet finns ett kvinnoagitationsutskott. Dess uppgift är att stimulera och handlingskraftigt understödja de lokala kvinnoagitationsutskotten i hela distriktet. För detta ändamål måste kvinnoagitationsutskottet:

- a) stå i regelbunden och ständig förbindelse med distriktets alla lokala kvinnoagitationsutskott liksom även med det nationella kvinnoagitationsutskottet respektive det nationella kvinnosekretariatet;
- b) samla allt viktigt faktamaterial som resulterar i de enskilda lokala kvinnoutskottens arbete och ställa detta faktamaterial till de enskilda utskottens förfogande;
- c) förmedla agitations- och bildningslitteratur för hela distriktet;
- d) ta initiativ till, förbereda och genomföra större agitationsevenemang för hela distriktet och förmedla de därtill nödvändiga agigatoriska och organisatoriska krafterna;
- e) vidta och genomföra åtgärder som kan mobilisera det arbetande folkets kvinnor i distriktet för partiets mer omfattande verksamhet och aktivitet och som kan förvandla dem från passiva åskådare till aktiva medverkande;
- f) anordna distriktskonferenser, där en eller två representanter för de lokala kvinnoagitationsutskotten måste delta och dit det dessutom sänds valda delegater för de enskilda orternas kvinnliga partimedlemmar. På 50 kvinnliga partimedlemmar bör det komma en delegat. Distriktskvinnokonferensen inkallas av utskottet efter behov, dock minst en gång per halvår.

Distriktskvinnoutskottet skall dessutom inkalla och genomföra icke partibundna konferenser för distriktet.

Distriktskvinnoutskottet består av fem till sju medlemmar. Dessa föreslås av distriktets organiserade kvinnliga kamrater på sin konferens och godkänns av distriktets partiledning. Utskottet arbetar i nära samförstånd med distriktsledningen och är i sina åtgärder och beslut bunden vid dess samtycke. Utskottet representeras i distriktsledningen av en eller flera kvinnliga kamrater. Representanterna deltar i partiledningens alla sammanträden, med rådgivande röst för alla allmänna partiangelägenheter, med beslutande röst för kvinnorörelsens alla angelägenheter.

Hos landets partiledning finns ett nationellt kvinnoagitationsutskott respektive ett nationellt kvinnosekretariat. Dess uppgift är:

- a) att upprätthålla en ständig och regelbunden förbindelse med distriktets och orternas kvinnoagitationsutskott och att befrämja deras nära kontakt med landets partiledning;
- b) att samla allt faktamaterial som kommer fram ur de enskilda distriktskvinnoutskottens verksamhet och att utskottet ömsesidigt förmedlar detta faktamaterial med dess erfarenheter och uppslag;
- c) att förmedla agitations- och bildningslitteratur för hela landets distriktskvinnoutskott;
- d) att ägna omsorgsfull uppmärksamhet åt utvecklingen av kvinnornas förvärvsarbete, utbildning och rättsliga ställning, åt arbetarskyddet, åt de företeelser och stridsfrågor som berör kvinnornas politiska och sociala intressen samt att stimulera distriktets och orternas kvinnoagitationsutskott till att sysselsätta sig med de omstridda frågorna;

e) att ge ut en periodisk tidskrift som tjänar de kvinnliga kamraternas teoretiska skolning, som uppfostrar dem till en fördjupad förståelse av kommunismen samt ger dem nära kontakt med partiets grundtankar. Det nationella kvinnoutskottet utser en kvinna som redaktör för denna tidskrift och strävar efter att skaffa fram bidrag och medarbetare ur arbeterskornas led;

f) att ta initiativ till och organisera olika slags agitationsevenemang för hela landet och att ställa de nödvändiga agitatoriska och organisatoriska krafterna till förfogande;

g) att vidta och genomföra åtgärder som är lämpliga för att kalla breda massor av arbetande kvinnor till partiets stora, allmänna uppgifter och strider samt att förmå dem att delta på ett aktivt, självuppoffrande sätt;

h) att inkalla nationella kvinnokonferenser, där två representanter för varje distriktskvinnoutskott deltar och dit det ska sändas valda delegater för alla orters kvinnliga partimedlemmar. På 100 kvinnliga partimedlemmar bör det komma en delegat. Även kvinnliga medlemsgrupper under antalet 100 kan sända en delegat. De nationella kvinnokonferenserna anordnas efter behov, dock minst en gång per år. Det nationella kvinnoagitationsutskottet sammankallar även icke partibundna konferenser för hela landet.

i) Att utse en kvinnlig internationell korrespondent som står i nära förbindelse med det internationella kvinnosekretariatet.

Det nationella kvinnoagitationsutskottet består av sju till tio medlemmar. Dessa föreslås av den nationella kvinnokonferensen och godkänns av den kommunistiska rikskonferensen. Utskottet arbetar i nära kontakt med den nationella partiledningen och måste i sina beslut ta hänsyn till partiledningens samtycke. Utskottets representanter deltar i partiledningens alla sammanträden och allt arbete, med beslutande röst för alla kvinnoangelägenheter, med rådgivande röst för alla allmänna partiangelägenheter.

B. Den internationella organisationen

I Kommunistiska Internationalens exekutiv inrättas ett internationellt kvinnosekretariat. Det består av tre till fem kvinnliga kamrater. Dessa föreslås av de kommunistiska kvinnornas internationella konferens och godkänns av Kommunistiska Internationalens kongress eller ställföreträdande för den av exekutiven. Kvinnosekretariatet arbetar i nära förbindelse med Internationalens exekutiv och måste i sina beslut och åtgärder ta hänsyn till dess samtycke. En representant för sekretariatet deltar i exekutivens alla sammanträden och i allt arbete, med rådgivande röst i de allmänna frågorna, med beslutande röst i kvinnorörelsens speciella frågor. Sekretariatets uppgift är:

a) att få till stånd och upprätthålla en livlig förbindelse med de enskilda kommunistiska partiernas nationella kvinnoutskott samt även mellan dessa nationella kvinnoutskott;

b) att samla allt det fakta- och agitationsmaterial som kommer från de enskilda nationella kvinnoutskottens verksamhet samt att göra det tillgängligt för dessa;

c) att samla alstren av de olika ländernas kommunistiska kvinno- och partilitteratur – ”kvinno- och partilitteratur”, tidskrifter, flygblad etc. – och att initiera att det sker ett utbyte av dem från land till land;

d) att i de olika länderna noggrant följa upp utvecklingen av kvinnornas förvärvsarbete, deras civila och offentliga rättsställning, deras yrkesmässiga och allmänna utbildning, frågor rörande arbetarskyddet, inrättningar för barn- och mödravård, bostadsväsendet etc., i korthet alla de problem som rör kvinnors liv och verksamhet i de olika länderna. Därefter gäller det att sammanföra det föreliggande materialet, göra de nationella kvinnoutskotten

uppmärksamma på de speciella frågor och uppgifter som har internationell betydelse och att hänvisa till det föreliggande studiematerialet;

e) att uppmana de kvinnliga internationella korrespondenterna i de enskilda nationella organisationerna att snabbt rapportera om särskilt viktiga händelser och företeelser, dock minst en gång varje kvartal;

f) att ge ut en internationell informationsskrift. Den skall, förutom en sammanfattande allmän rapport, publicera särskilt viktiga enstaka rapporter och framhålla föreliggande allmänna frågor, uppgifter och aktioner;

g) att när proletariatets internationella aktioner är i antågande under Kommunistiska Internationalens ledning omedelbart vidta alla steg för att i alla länder inlemma breda massor av de arbetande kvinnorna i den revolutionära armén, såsom medvetna, självuppoftande och modiga medarbeterskor i kampen;

h) att sammankalla och leda de kvinnliga kommunisternas internationella konferenser som skall tjäna till att underlätta utbytet av de erfarenheter som gjorts av nya impulser för arbetet. Vidare skall konferenserna hjälpa till att stabilisera relationerna mellan de kvinnliga kamraterna och att internationellt sammansvetsa de arbetande kvinnornas stora massor till revolutionärt arbete och revolutionär kamp.

De internationella kvinnokonferenserna måste ropa till de kvinnliga utsugna och förslavade i hela världen:

Proletärkvinnor i alla länder, förena er med proletärer i alla länder under Kommunistiska Internationalens banér mot kapitalismen och dess förljugna demokrati

Förena er till kamp för erövrandet av den politiska makten, upprättandet av rådsordningen och den proletära diktaturen

I ännu högre grad än för proletärerna gäller för er, proletärkvinnor, att ni i denna kamp endast kan förlora era bojar, men att ni har en värld att vinna.